

Yoomi Laata?-Kutaa 1ffaa

Description

Gaddi yommuu baay'atu, jireenyi yommuu dukkanooftu, haalli keessa jirtu xaxamaa yommuu ta'u, wanta tokko yaadde yommuu sii ta'uu dhiisu, nama fuudhu ykn itti heerumu feetu yoom akka walitti dhuftan yommuu yaaddu, gaafi 'Yoomi Laata?' jedhu of gaafatta. Yoomi laata?? Yoomi laata?

Yoomi laata eebbfamee hojii kan qabadhu?

Yommuu gara mana barnoota deemtu, ganamaan hirriba ho'aa keessaa kaate deemun si jibbisisa. Hirriba ho'aa kana irraa kaate erga daree seente booda si nuffisiisa. Yommuu daree baatu hojii manaa fi abbaltii (assaymantii) qarqabatte galta. Kitaabni daree ati dubbistuu tokko lamaa miti. Halkanii guyyaa na dubbisaa jedha. Qormaannis ni dhufa kan si dhamaasu fi jirenyaa sitti dukkaneessu. Qormaata yoo küfte immoo gaddaa fi ba'aa biraat ofitti dabalta. Yommuu kana hunda ilaaltu ni dheekkamta. 'Yoomi eebbfamee hojii kan qabadhu?' jette yaadda.

Furmaata: duraan dursee fiixe milkaa'inna kamiyyuu irra ijachuuuf obsi fi carraaqquin baay'ee barbaachisaadha. Bakka kunniin lamaan hin jirretti milkaa'inni fi gammachuun hin jiru. Haa ta'uu malee, carraaqanii fi obsanii namoonni milkaa'inna fi gammachuu jirenyaa keessaa hin arganne baay'eetu jiru. Eebbfamii qabeenyallee osoo argatanii gammachuun fi tasgabbii hin qaban. Keessi isaanii yeroo hundaa ni jeeqama. Sababni isaa maalidhaa? Sababni isaa baay'eedha. Garuu inni hundee fi ijoo ta'ee, yaadannoo Rabbii irraa garagaluudha. Namni yaadannoo (zikrii, salaata, Qur'aana) Rabbii irraa garagallaan, hanga fedhe qabeenya yoo qabaate keessi isaa tasgabbi hin horatu.

Kanaafu, jirenyaa keessatti milkaa'innaa fi gammachuun dhandhamuu yoo barbaadde, yaadannoo Rabbii irraa hin garagalin. Qo'adhu, qoradhu, barnoota kee irratti cimi garuu yaadannoo Rabbii irraa hin garagalin gammachuun fi tasgabbii dhabdaati. Yeroo kenniif wanta hundaa ni dhaqqabdaati. Waan salaattuf wanti sii jalaa hir'atu tokkollee hin jiru siif dabalamaa malee. Qabeenayyu osoo dhabde keessi kee gammachuun fi tasgabbiin guuttama. Sababa salaatatin badii zinaa irraa ni tiikfamta. Wanta biraatu osoo dhabde zinaa irraa yoo tiikfamte gammachuun hangamii akka hargattu mee ilaali. Zinattu osoo küfte salaata sirnaan salaatte gara Rabbii deebi'uun gammachuun dhabde ni deebifatta. Namoota meeqatu

---

eebbifamee hojii malee handaaraa taa'aa jira.

Yoo salaatte fi Rabbiin irratti hirkatte deebiin yoomi laata jedhu deebii argataa adeema. Garuu yoo salaata irraa garagalte gaafin ‘Yoomi laata?’ jedhu rakkoo baay’ee sitti fida.

Yoomi laata fuudhe ykn heerume ilma kan horadhu?

Yommuu nama tokko jaallatte fuudhu ykn itti heerumu feetu, halkanii guyyaa yoomi laata kan walitti dhufnu jette yaaddofta. Qormaata fi hadhaa baay’ee dhandhamta. Obsa yoo hin qabaatin sheyxanni wanta badattis si oofu danda’a. Halkanii guyyaa yaanni kee waa’ee nama sanii ta’a.

Furmaata: fuudhaa heerumni wanta salphaa fi taphaati miti. Fuudhuf qabeenyi ykn maallaqni barbaachisaadha. Hanga maallaqa argatte nama sanii walitti dhuftu karaan dheeradha jette yaadun fedhii foonii kee karaa hin taanen guuttachuuf yoo tattaafatte, yaaddo irratti yaaddo ofitti dabalta. Gara funduraatti maatii gaarii ijaarun sitti ulfaata. Malli kee maalidha ree? Rabbiin (subhaanahu wa ta’ala) akkana jedha:

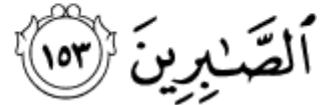
“Isaan waan fuudhaaf isaan barbaachisu hin argatin hanga Rabbiin tola Isaa irraa isaan duroomsutti, kabaja ofii haa eeggatan (wal-qunnamtii saalaa irraa of haa qustan).” Suuratu an-Nuur 24:33

Kanaafu, hanga yeroo fuudhaa heerumni ati dheebottuuf dhufu obsuu si barbaachisa. Yoo hin obsin rakkoo baay’ee keessa seenta. Ammas, obsuufis waa si barbaachisa. Halkanii guyyaa ‘Yoomi laata?’ osoo jettu obsi kee baquun wanta badatti seenu dandeessa.

Ammas gara Rabbii fiigu qabda. Humnis, obsiis Rabbiin qofarraa waan ta’ef. Yoo Rabbiin irraa fagaatte obsi kee baquun hadhaa baay’ee dhandhamta. Gaafiiwaan, “Yoomi laata, yoomi laata??...” jedhu sitti baay’ataa adeemu. Garuu yoo gara Rabbitti fiigde, Rabbiin obsaa fi tasgabbii siif kenna. Yaaddon ‘Yoomi laata’ jedhu hir’ataa adeema. Guyyaan addunyaa tanaa baay’ee gabaabdu akka taatetti ilaalun dhiyootti akka wal-qunnamtan goote ilaalta.

Gara Rabbii fiigu jechuun yerooma rakkoo salaata salaatin Isa kadhachuu osoo hin ta’in yeroo hundaa (yeroo rakkoo fi tolaa) Rabbitti hidhachuudha. Wanta Inni dhowwe irraa dhowwamuu, wanta Inni itti nama ajaje raawwachuuudha. Namoonni baay’een gara Rabbii deebi’uun jirenya ofii jijjiruuf fedhu ta’a laata. Garuu eessarrraa ka’uu akka qaban malli harkaa baduu danda’a. Nama gara Rabbii deebi’ee of jijjiruu barbaaduf tuqaan ka’uumsa ‘**salaata**’. Salaanni gabrichi rakkoo fi dhiphinna ofii Gooftaa ofiitti karaa ittiin himatu fi gargaarsaf kadhatuudha. Salaanni wal-qabsiistu gabrichaati fi Gooftaati jechuu dandeenya. Namni salaata yoo jabeesse fi sirnaan salaate akkasuma gargaarsi Rabbiin irraa argatu guddaa ta’a.

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَسْتَعِينُو بِالصَّبْرِ وَالصَّلْوةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ

“Yaa warra amantan obsaa fi salataan gargaarsa barbaada. Dhugumatti Rabbiin warra obsan waliin jira.” Suuraa Al-Baqaraa 2:153

Kanaafu, yoo obsinee fi salaata sirnaan salaanne gaafi, “Yoomi laata fuudhe ykn heerume ilma kan horadhu?” jedhuuf deebii argataa adeemna. Rabbiin karaa fuudhaa heerumaa nuuf laaffisa. Ta’uu baannan, obsas dhabnee salaatas yoo dhiisne, karaan irra deemnu baay’ee ulfaatadha.

Yoomi Laata jirenyaa dhiphoo kana irraa gara jirenyaa bal’ootti kan bahu?

Amma immoo gaa’ilaan dura ykn booda yommuu rakkattu, haalli jirenyaa yommuu sitti ulfaatu, teette ‘Yoomi laata jirenyaa dhiphoo tana keessaa bal’ootti kan bahu?’ jette yaadda. Malaa fi tooftaa barbaadu eegalta. Tarii malli sunis rakkoo malee furmaata kan sii fidu ta’uu dhiisu danda’aa. Mataan si dhukkaba, halkanii guyyaa ni yaaddofta. Rakkoo keessa jirtu keessaa bahuuf karaa Rabbiin dhowween deemun rakkoo irratti rakkoo ofitti dabaluu dandeessa. Fakkeenyaf, jirenyaa dhiphoo keessaa bahuuf jette, yoo hatte, malaamaltummaa raawwatte, namoota gowwomsite fi kkf hojjatte, jirenyaa dhiphoo irraa gara bal’ootti bahaa jirta osoo hin ta’in, daran dhiphoo irraa dhiphotti bahaa adeemta. Tarii yeroof jireenyi bal’oo fi mijooftu sitti fakkaachu danda’aa. Garuu yeroon booda hadhaa baay’ee dhandhamta. Namoota naannoo kee jiran irraa barnoota fudhachuu dandeessa.

Furmaata: jalqaba jirenyaa dhiphoo keessa yommuu jirtu barnoota irraa fudhu. Hundeema jireenyi dhiphoo fi bal’oon qormaata malee wanta biraati miti. Namni qormaata lamaan kana jala darbe milkaa’innaa fi gammachuu addaan hin cinne argata. Namni küfe immoo adabbitu isa eeggata. Tarii jireenyi dhphoon tuni gara Rabbii’uun badii hojjatte akka amantu si affeeraa jirti ta’a laata. Yoo gara Rabbii’uun badii hojjatte akka amantu si affeeraa jirti ta’a laata. Yoo gara Rabbii’uun badii hojjatte akka amantu si affeeraa jirti ta’a laata. Garuu jirenyaa dhiphoo tana irraa barnoota fudhachuu dhiiste Rabbiin irraa yoo garagalte, suni waa bade!

Rabbiti (subhaanahu wa ta’ala) akka gara Isaa deebi’aniif namoota hiyyummaa fi dhukkubaan isaan qora. Yoo deebi’uu didanii badii isaanii itti fufan, qananii jirenyaa isaanitti banuun adabbii hamaan tasa isaan qaba.

“Dhugumatti, gara ummattoota siin duraatti [ergamtoota] erginee jirra. Akka isaan Rabbiti warwaataniif hiyyummaa fi dhukkubaan isaan qabnee jirra. Maaliif yeroo abadni Keenya Isaanitti dhufe hin warwaatinii? Garuu onneen isaanii ni gogde. Sheyxaannis waan isaan dalagaa turan isaaniiif miidhagse. Yerooma isaan waan ittiin gorfaman dagatan, balbala waan [gaarii] hundaa isaanitti banne. Yeroo isaan waan isaanii kennametti gammadan odoo hin beekne [adabaan] isaan qabne. Isaan yoosu abdii murattoota ta’an.” [Suuratu Al-An’aaam 6:42-44](#)

Qormaata hiyyummaa fi dhukkubaatiin gara Rabbii’uu yommuu didan, qalbiin isaanii ni gogde.

Wantoota fokkuu hojjatan sheyxaanni itti bareechise. Mee haa ilaallu biyyoota guddanne ofiin jedhan wantoota fokkuu isaan hojjatan. Sheyxaanni akkamitti akka isaanitti bareechise. Qananii barbaadan hundaa argatanii akka fedhan osoo keessa ta'uun Rabbiin gara isaan hin beeknen adabbii hamaan isaan qaba. Biyyoota amma qaroomne ofiin jedhan keessa of ajjeechan, yaaddon, dhiphinni fi kkf adabbii isaanii ta'ee jira.

Al-Hasan al-Basriakkana jedha, “Nama Rabbiin soorata (qabeenya) kenneefii, Rabbiin isa qoraa akka hin jirre godhee yaade, dhugumatti inni beekumsa hin qabu. Akkasumas, namni soorata (qabeenya) xiqqoo qabaate, Rabbiin gara isaa kan hin mil’anne godhee yaade, dhugumatti inni beekumsa hin qabu.” (Tafsiira Ibn Kasiir irraa fudhatame)

Dhugumatti ilmi nammaa Rabbiin yommuu qabeenya itti kennu waan Rabbiin isa jaallate se’ee of tuula. Akkasumas, qabeenya xiqqoo yoo qabaate, Rabbiin waan isa jibbe se’uun, Rabbiin komata. Baay’achuu fi xiqlaachun qabeenya jaalala Rabbii hin agarsiisu. Rabbiin kan nama jaallatu taqwaa fi hojji gaarii hojjachuuni.

Hadiisa Abu Hureyran gabaasan keessatti Ergamaan Rabbii(SAW)akkana jedhu.

????? ??????? ?? ??????? ?????? ?????????????? ?????????? ?????????? ?????? ??????????????
????????????????? ????

“Dhugumatti Rabbiin suuraa fi qabeenya keessan hin ilaalu. Garuu qalbii fi hojjiwan keessan ilaala.” (Sahih Muslim 2564)

Kanaafu, jirenya dhiphoo keessaa gara bal'ootti bahuu yoo barbaadde, jalqaba gara Rabbitti deebi'i. Badii hojjataa turte amanuun akka siif araaramu itti warwaadhu. Jirenyi bal'oon qabeeniyi baay'achuu qofaa miti; keessi kee tasgabbii fi nageenya yoo qabaate jirenyi tee jirenyi bal'oo jedhamti. Namoota meeqatu qabeenya baay'ee qabu. Garuu jirenya dhiphoo jiraatu waan yaadannoo Rabbii irraa garagalanif. Yoo gara Rabbii deebite fi Isaa ajajamte, wantuma xiqqoo qabdutti akka quuftu fi gammaddu Rabbiin si taasisa. Wantuma xiqqoo qabdutti jirenya bal'oo jiraatta. Yaadannoo Rabbii irraa garagaluun qabeenya baay'ee argachuun jirenya bal'oo nan jiraadha yoo jette, yomiyuu jirenya dhiphoo keessa gara bal'ootti bahuuf carraa hin argattu. Yeroo hundaa keessi kee sodaa fi gaabbin guuttama.

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ

الْقِيَمَةُ أَعْمَى

١٤٣

“Namni yaadanno (Qur'aana) Kiyya irraa garagale- dhugumatti jirenya dhiphoo ta'etu isaaf jira. Guyyaa Qiyaamas jaamaa goonee isa Kaafna” Suura Xaahaa 20:124

Imaam ibn Al-Qayyim wantoota armaan olitti tarreessine haala kanaan guduunfa, ”Qalbii tartiiba hin qabnetu jira. Gara Rabbii qajeeltu malee tartiiba hin horattu. Addummee (kophummaatu) itti dhagahama,

---

addatti Rabbitti dhiyaatu (yaadatu) malee kophummaan kuni gadi hin lakkisu. Isa keessa gadda cimatu jira, Rabbiin beekuu keessatti gammachuu fi hojii isaa keessatti haqummaa qabaatu malee gaddii kuni irraa hin deemu. Isa keessa jeequmsatu jira. Yaada isaa guutu gara Rabbii sassaabu fi jeequmsa irraa gara Isaatti fiigu malee tasgabbii hin argatu. Isa keessa ibidda gaabbitu jira. Hanga inni ajajaa Rabbii fi wanta Inni dhowwee irraa dhowwamuun itti gammadu fi murtoo Rabbii irratti sabrii qabaatu malee ibiddi gaabbii kuni hin dhaamu. Garmalee wanta tokko barbaada. Hanga wanta hundaa Rabbiin qofarrraa barbaadutti malee garmalee barbaadun (dharra'uun) kuni isarraa hin dhaabbatu. Dabalataaf (namoota biroo caaluuf) garmalee haafaya. Kana ofirraa ittisuu hin danda'uu hanga Rabbiin jaallatu, yeroo hundaa Isaa yaadatu fi ikhlaasa qabaatu malee. Osoo addunyaa fi wanti ishii keessa jiru guutun kennameefi dharraa namoota biroo caaluuf haafayu gonkumaa irraa hin ittisu. "(Madaaraja saalikin 3/156)

Date Created

February 11, 2017

Author

admin